

Розглянуті проблеми соціально-психологічної адаптації та соціалізації літніх людей показують, що у їх вирішенні багато суперечливих позицій, які пов'язані з наявністю численних і різноманітних концепцій особистості. Із вищевикладеного можна зробити наступні **висновки**:

1. Для того щоб інтерпретувати пізній період життя людини як період розвитку особистості, необхідно провести цілеспрямовані дослідження особливостей самоідентифікації, аналіз образу Я та ступеня його цілісності, адекватності та свідомості у людей похилого віку, зміни типу активності особистості. Дослідження ролі творчості, різних стилів життя, спілкування в процесі соціалізації, впливу цих чинників на ступінь фрустрованості й психічного напруження в літньому віці поряд із аналізом ступеня впливу соціальних змін на цілісність особистості допоможе вирішенню цієї проблеми.

2. Психологічні зміни, які відбуваються в процесі старіння, ставлять першочерговим завданням дослідження їх динаміки та особливостей соціальної поведінки. Оскільки одним з провідних механізмів, що забезпечують цілісність особистості і передбачуваність її діяльності, є соціальна адаптація, ця проблема виходить у середину дослідницьких інтересів.

3. Прихід похилого віку є для окремої людини джерелом соціального ризику, проблеми таких людей мають об'єктивні підстави, мають довготривалий характер і вимагають постійної уваги, відшукування додаткових матеріальних, кадрових та інших ресурсів в нових для сучасної України межах спеціальної державної соціальної політики.

4. Втрата поваги до літніх людей, посилення суспільної ізоляції, породжує у них несприятливе соціально-психологічне самопочуття (пригнічення, тривогу, безпорадність, почуття самотності, знехтування, занедбаності й соціальної незахищеності). Депресії, невпевненість у майбутньому, постійне очікування небажаних змін, робить цю соціальну групу маргінальною, такою, що відрізняється від інших категорій невизначеністю соціального статусу і більшою незадоволеністю життям. Крім того, економічна неспроможність, викликана втратою частини доходів, призводить до різкого скорочення культурних контактів і зниження культурної активності.

5. Політика і заходи, спрямовані на поліпшення становища літніх людей, повинні забезпечувати можливість у задоволенні потреби проявити себе як особистість, що в більш широкому сенсі може бути визначено як задоволення, отримане в результаті досягнення особистих цілей, прагнень та здійснення потенційних можливостей. Важливо, щоб політика і програми, що стосуються літніх громадян, створювали можливості для самовираження шляхом їх участі в різних сферах життя, що створюють особисте задоволення і приносять користь сім'ї і суспільству.

6. Підвищення рівня та якості життя літніх людей – складний комплексний процес, в ході якого досягається стан фізичного і духовного здоров'я, задоволення умовами життя, висока забезпеченість необхідними матеріальними, духовним, культурними та соціальними благами, коли встановлюються гармонійні відносини літніх людей з соціальним довіллям.

7. Служби соціального забезпечення мають бути інструментами національної політики і повинні мати на меті максимальне виконання літніми громадянами соціальних функцій. Вони повинні мати місцеву базу і надавати широкий діапазон послуг у сфері профілактики, лікування і розвитку пенсіонерів, з тим щоб вони могли вести максимально можливе незалежне життя у своєму домі й у колективі, залишаючись активними та корисними громадянами. Метою служб соціального забезпечення має бути створення, розширення та підтримка активності і корисності для людей похилого віку як у громадському колективі, так і для нього впродовж максимально тривалого терміну.

1. Максимова С.Г. Социально-психологические проблемы в геронтологии. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2001. – 223 с.

2. Онисько Л. Шляхи подолання стресового стану // Позакл. час. – 2007. – №3. – С. 43-44.

3. Яцемирская Р.С., Беленькая И.Г. Социальная геронтология: Учеб. пособие. – М.: Владос, 1999. – 224 с.

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ВНЗ

УЗІЮК Ю., ВОНС Н.

Copyright © 2013

Сьогодні на ринку освітніх послуг все більше потрібні не просто висококваліфіковані фахівці, а творчі особистості, які здатні не тільки виконувати свої функціональні обов'язки на належному рівні, а й володіти здібностями до інноваційної діяльності. Досвід показує важливе розуміння професійної освіти як соціального інституту, який сприяє розвитку особистості відповідно до індивідуальних потреб і прагнень щодо самореалізації у професійній діяльності. У зв'язку з цим необхідне подолання традиційного погляду на професійну освіту як на систему, орієнтовану головним чином на розвиток у студентів здібності до конкретної діяльності. До проблем вищої школи відносять низький рівень професійної мотивації і відповідальності, жорстка регламентація діяльності студентів, що породжує пасивність випускників, нівелювання належної підготовки та ін. Сучасні перетворювальні процеси у суспільстві вимагають підвищення якості життя його громадян. У таких умовах вкрай необхідне подальше реформування системи соціального захисту населення, і, отже, вирішення проблем підвищення якості підготовки фахівців соціальної сфери.

У науковій літературі досить глибоко розроблено теоретико-методологічне обґрунтування професійної освіти: механізми розвитку особистості та діяльності у навчальному процесі (К.О. Абульханова-Славська, Л.І. Божович, В.В. Давидов, М.С. Каган, А.Ю. Капська, Г.І. Щукіна); психолого-педагогічні основи освіти (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, І.С. Якіманська); проблеми професійної освіти (О.В. Безпалько, В.А. Болотов, Н.М. Дембіцька, В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, А. Сингаївська, Л.Т. Тюптя, Є.І. Холостова). Міжнародний досвід підготовки соціальних працівників розглядається як зарубіжними (Г. Бернлер, М. Доел, А. Пінкус, А. Мінахан, П. Кляйна, Ш. Рамон, П. Салюстовіч, С. Шадлоу, Ф. Шмідт) так і вітчизняними вченими (В.Г. Бочарова, Б. Бітінас, А. Козлов, М.В. Фірсов, Т.І. Яркіна).

Розвиток соціальної роботи як професійної діяльності обумовлює нову парадигму соціального працівника, яка визначає його як головного суб'єкта професійної діяльності у соціальній сфері, висуває нові вимоги до кваліфікації і морально-етичного поведіння фахівця. Сьогодні, щоб бути соціальним працівником, недостатньо милосердно та гуманно ставитися до людини, а потрібно уміло володіти професійною компетенцією. Професійна підготовка соціального працівника вимагає виявлення специфіки його особистісних та функціональних характеристик. Ці пріоритети закладені у вищій освіті, яка нині задає не тільки основні напрямки подальшого розвитку майбутнього спеціаліста, а й визначає стратегії навчального процесу з метою забезпечення як особистісного розвитку студента, так і вдосконалення професійної діяльності викладача вищого навчального закладу.

ВНЗ як соціокультурний інститут забезпечує застосування нових соціально-психологічних технологій, орієнтованих на варіативність, суб'єктність, творчу індивідуальність, особистісний потенціал майбутніх фахівців, максимально готових до практичної діяльності, здатних швидко включитися в інноваційні процеси і коригувати свою професійну діяльність відповідно до ситуації. Найбільш характерний сьогодні перехід від установки на запам'ятовування великої кількості інформації до освоєння нових видів діяльності? проектних, творчих, дослідницьких. Тому важливим завданням навчально-педагогічного процесу на етапі підготовки спеціаліста чи магістра є формування соціально-творчої особистості майбутнього соціального працівника.

В системі вищої освіти професійна підготовка? це певна сукупність цілей, змісту, форм, методів і засобів, обумовлених суспільними і особистісними потребами суб'єктів навчальної взаємодії; це? процес і результат формування готовності особистості до певної професійної діяльності, яка здійснюється шляхом оволодіння професійною майстерністю. Відтак професійна підготовка зорієнтована на модель майбутнього фахівця, а сам процес підготовки відображає специфіку майбутньої професійної діяльності.

Метою соціальної роботи як професії є забезпечення або відновлення повноцінної взаємодії окремих людей і суспільства для покращення життя кожного. Такі ознаки діяльності, як цілеспрямованість, перетворюючий та творчий характер, предметність, детермінованість суспільними умовами, обмін діяльністю повністю проявляються у роботі соціального працівника. Соціальна робота починається тоді, коли клієнти включаються у самостійне вирішення своїх проблем, саме в цьому полягає основна функція соціальної роботи як професії. Ця діяльність носить складний багаторівневий інтегрований характер, обумовлений суперечливими вимогами сучасного суспільства, що й зумовлює специфіку професійної підготовки фахівця соціальної роботи та необхідність його високої кваліфікації.

Багаторічний досвід соціальної роботи за кордоном і в Україні показує, що зміст соціальної допомоги різним групам населення, чи в різних сферах суспільного життя багато в чому збігається. У той же час відрізняються особливості, зумовлені різницею у матеріальній, фінансовій, технічній базі соціальної роботи та різницею між звичаями і традиціями в життєдіяльності різних соціально-етнічних груп, що проживають в регіонах. Тому не можна відкидати все корисне, пов'язане з процесом глобалізації, однак слід враховувати соціально-економічні умови, історичні, духовно-моральні, культурні та етнічні особливості регіону, де працює соціальний працівник. Таким чином, сучасна ситуація у суспільстві вимагає більш точного визначення стратегії і тактики соціального захисту населення, професіоналізації та самоосвіти фахівців у сфері соціальної роботи та вдосконалення регіонального підходу у професійній освіті.

В результаті наукових пошукувань нами зроблені наступні **висновки**:

1. Сучасне суспільство прагне підвищити якість життя своїх громадян. Тому так необхідне подальше реформування системи соціального захисту населення, що веде до підвищення якості підготовки фахівців соціальної сфери.

2. Нині вища освіта задає не тільки основні напрямки подальшого розвитку майбутнього спеціаліста, а й визначає стратегії навчального процесу з метою забезпечення як особистісного розвитку студента, так і вдосконалення професійної діяльності викладача вищого навчального закладу.

3. Професійна підготовка у ВУЗі зорієнтована на модель майбутнього фахівця, а сам процес підготовки відображає специфіку майбутньої професійної діяльності.

1. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Академія праці та соціальних відносин. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 172 с.

2. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.

3. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування: Матер.наук.-практ. конф. (12 травня 2005 р., м. Черкаси) / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембіцька. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.

4. Тюптя Л.Т. Проектування в соціальній роботі // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська академія". – Вип.: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – Т. 47. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2005. – С. 84–87.